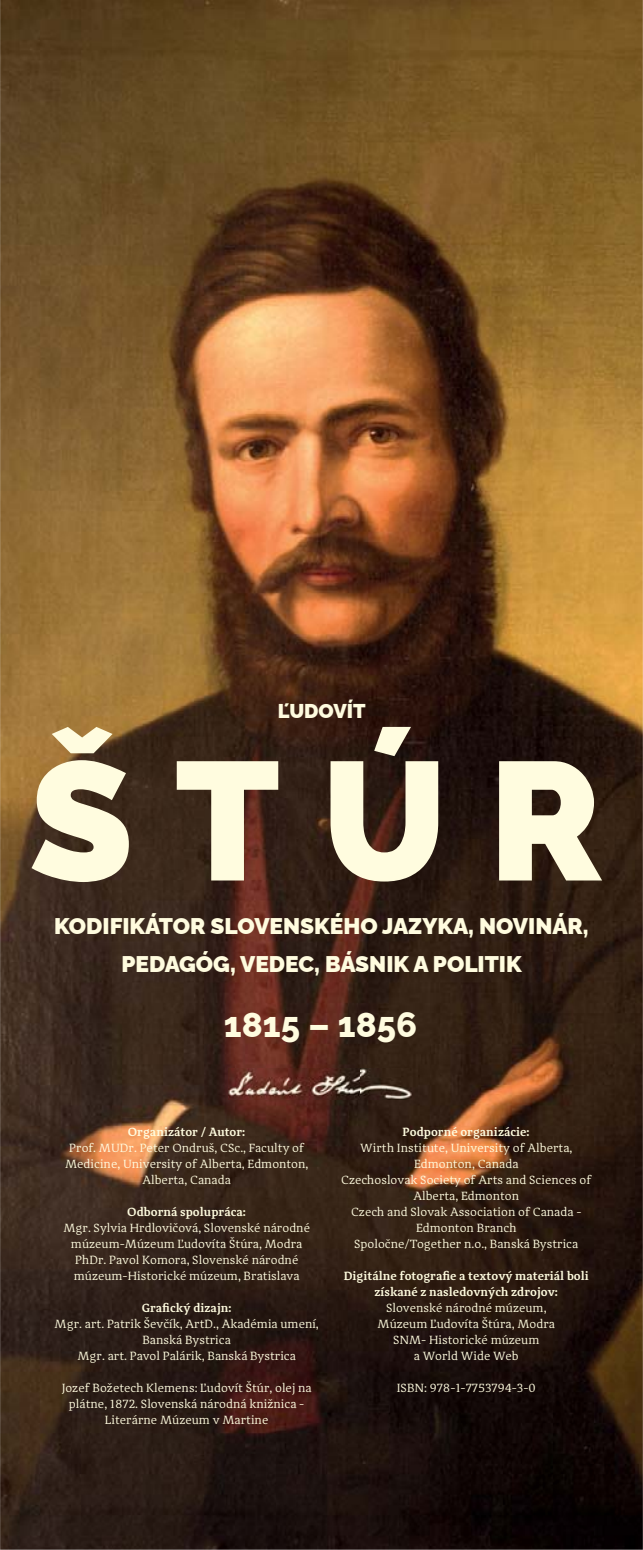

ĽUDOVÍT

ŠTÚR

KODIFIKÁTOR SLOVENSKÉHO JAZYKA, NOVINÁR, PEDAGÓG, VEDEC, BÁSNIK A POLITIK

1815 – 1856

Organizátor / Autor:
Prof. MUDr. Peter Ondruš, CSc., Faculty of Medicine, University of Alberta, Edmonton, Alberta, Canada

Odborná spolupráca:
Mgr. Sylvia Hrdlovičová, Slovenské národné múzeum-Múzeum Ľudovíta Štúra, Modra
PhDr. Pavol Komora, Slovenské národné múzeum-Historické múzeum, Bratislava

Grafický dizajn:
Mgr. art. Patrik Ševčík, ArtD., Akadémia umení, Banská Bystrica
Mgr. art. Pavol Palárik, Banská Bystrica

Jozef Božetech Klemens: Ľudovít Štúr, olej na plátne, 1872. Slovenská národná knižnica - Literárne Múzeum v Martine

Podporné organizácie:
Wirth Institute, University of Alberta, Edmonton, Canada
Czechoslovak Society of Arts and Sciences of Alberta, Edmonton
Czech and Slovak Association of Canada - Edmonton Branch
Spoločne/Together n.o., Banská Bystrica

Digitálne fotografie a textový materiál boli získané z nasledovných zdrojov:
Slovenské národné múzeum,
Múzeum Ľudovíta Štúra, Modra
SNM- Historické múzeum
a World Wide Web

ISBN: 978-1-7753794-3-0

Veľká Morava
(833 - 907)

Uhorsko v 11. storočí

Solúnski bratia Cyril a Metod
Almanach Zora, 1835

Ľudovít Štúr patrí k najvýznamnejším osobnostiam moderných slovenských dejín. Svoje celoživotné usilie venoval povzneseniu Slovákov na úroveň vyspelých európskych národov. Štúra fascinovalo vedomie, že si jeho predkovia Sloveni vybudovali vlastný štát - Veľkú Moravu. Zásluhou pôsobenia solúnskych bratov Cyrila a Metoda sa na jeho území ako literárny a liturgický jazyk kresťanskej cirkvi používala staroslovienčina. Začiatkom 10. storočia Veľkomoravská ríša zanikla a územie dnešného Slovenska bolo začlenené do novovzniknutého multietnického uhorského kráľovstva.

K posilneniu národnej sebareflexie Slovákov výrazne prispeli osvietenské reformy panovníčky Márie Terézie a jej syna Jozefa II. v 2. polovici 18. storočia. Pod ich vplyvom sa stavovská feudálna spoločnosť začala meniť na občiansku. Konfesionálne rozdelené slovenské národné hnutie prispelo na konci 18. storočia k formovaniu Slovákov ako moderného novodobého národa. Katolícky kňaz a filológ Anton Bernolák vytvoril v rokoch 1787 — 90 prvú kodifikáciu slovenského literárneho jazyka na báze dobovej kultúrnej západoslovenčiny. Na šírenie Bernolákovej slovenčiny a osvety založili katolícki vzdelanci v roku 1792 v Trnave spolok Slovenské učené tovarišstvo. Evanjelický prúd vychádzal z idey československej literárnej, jazykovej a národnej jednoty a používal biblickú a slovakizovanú češtinu. V každodennom styku sa používala hovorová slovenčina.

Základy československej literárnej a národnej jednoty naplno rozvinul ďalší evanjelický predstaviteľ Ján Kollár svojim básnickým dielom Slávy dcéra a rozpracovaním koncepcie slovanskej vzájomnosti a vízie budúcnosti Slovanov. Veľký význam pre národný vývin Slovákov mali jeho zborníky slovenských ľudových piesní Národné spievanky.

Mária Terézia
(1717 - 1780)

Jozef II. Habsburský
(1741 - 1790)

Dekrét Jozefa II. o zrušení
nevoľníctva v Uhorsku
v dobovej slovenčine, 1785

Ratio educationis, 1777
Prvá verejná výchovno - vzdelávacia
sústava v Uhorsku

Anton Bernolák
(1762 - 1813)

Gramatica slavica

Slováci, Nemci, Maďari a Chorváti v Bratislave
Kolorovaná litografia, 1847.

Zakladanie Slovenského učeného tovarištva (Andrej Kováčik, 1934)
V strede Anton Bernolák, sediaci Alexander Rudnay, mecenáš bernolákovcov a budúci kardinál, vpravo Jozef Ignác Bajza a Juraj Fándly.

Ján Kollár
(1793 - 1852)
Básnik, evanjelický kňaz, významný
čistiteľ slovenského národného hnutia,
širiteľ slovanskej vzájomnosti, zástanca
československej národnej a jazykovej
jednoty

Šlabikár pre slovenské
ľudové školy spracovaný
Jánom Kollárom, Budín, 1823

Zborník slovenských ľudových piesní Národné spievanky.
Zozbieral a vydal v dvoch zväzkoch Ján Kollár v rokoch 1834 - 1835.

Básnická skladba Slávy dcéra patrila k najobľúbenejším
knihám mladého Ľudovíta Štúra.

INŠPIRÁCIA V DEJINÁCH

1815 – 1856

Ján Hollý
(1785 - 1849)
Katolícky farár,spisovateľ, prekladateľ
"Slovenský Homér"

Svätopluk a Cyrillo-Metodiada
dôležité diela pre formovanie národného uvedomenia

Juraj Palkovič
(1769 - 1850)

Spoluzakladateľ Katedry reči a literatúry česko-slovanskej na Evanjelickom lýceu v Bratislave v roku 1803

Básnik, novinár, prekladateľ, pedagóg, organizátor kultúrneho života

Poslanec uhorského snemu za mesto Krupina v rokoch
1832 – 1836

Ľudovít Štúr
Jovanovič, Anastas,
litografia, 1848

Rodný dom Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka v Uhrovci

Ráb (Győr), Štúrove gymnaziálne štúdia

Lýcejná ulica, ktorou chodieval aj Ľudovít Štúr.

Najuznávanejší bernolákovský básnik Ján Hollý vydal historické skladby Svätopluk a Cyrilometodiáda s nárečmi z Veľkej Moravy. Štúrovci nazývali Hollého "Slovenský Homér".

Významným medzníkom bolo založenie Katedry reči a literatúry česko-slovanskej na Evanjelickom lýceu v Bratislave v roku 1803. Vznikla zásluhou profesora Juraja Palkoviča, ktorý ju viedol takmer 4 desaťročia. V polovici 30. rokov 19. storočia sa na Evanjelickom lýceu v Bratislave vyprofilovala skupina mladých národovcov na čele s Ľudovítom Štúrom.

Narodil sa 28. októbra 1815 v rodine evanjelického učiteľa Samuela Štúra v Uhrovci, kde pod pedagogickým vedením otca vychodil ľudovú školu. V rokoch 1827 - 29 bol žiakom nižšieho gymnázia v Rábe (Győr), kde vďaka profesorovi Petzovi získal vzťah k slovanskej literatúre. V septembri 1829 sa stal študentom filozofie na Evanjelickom lýceu v Bratislave, na ktorom študoval aj jeho starší brat Karol. Počas štúdia na lýceu Štúr prejavoval obdiv k Slovanstvu, lásku k rodnému kraju a prírode, zmysel pre sociálnu spravodlivosť a hlboký záujem o dejiny. Bol aktívnym členom Spoločnosti česko-slovanskej, ktorá bola samovzdelávacím tvorivým krúžkom študentov pod patronátom profesora Palkoviča.

Začiatkom roku 1834 štúdium z finančných dôvodov prerušil a niekoľko mesiacov pracoval ako pisár na panstve grofa Zaya v Uhrovci. Po návrate na lýceum ho zvolili za tajomníka Spoločnosti a neskôr za výkonného podpredsedu.

Bol veľkým obdivovateľom diela Jána Kollára aj bernolákovského básnika Jána Hollého.

Školská písanka 14-ročného Ľudovíta Štúra
Krasopis z latinčiny, nemčiny, maďarčiny
z rokov 1827- 1829

Budova starého Evanjelického lýcea
v Bratislave, kde študoval a pôsobil
Ľudovít Štúr.

Významní študenti Evanjelického lýcea
v Bratislave

Zápis Ľ. Štúra v matrike Evanjelického lýcea v školskom roku 1829–1830,
Lycealna knižnica v Bratislave

Členský diplom vídeňského člena spoločnosti
Česko-slovanskej pri Evanjelickom lýceu,
ilustrácia z knihy K. Goláňa Ľudovít Štúr, 1956

Matrika Evanjelického lýcea v Bratislave
v školskom roku 1829-1830,
Lycealna knižnica v Bratislave

Zámok grófa Zaya v Uhrovci

Gróf Karol Zay
(1797 – 1871)

PRÍPRAVA NA VEĽKÉ ČINY

1815 – 1856

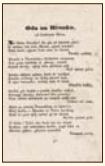

Banskobystrický evanjelický kňaz Karol Kuzmány
Štúrov doživotný priateľ a spolupracovník. Štúrovci často prispievali do jeho literárnej revue Hronka.

Zborník literárnych prác študentov Evanjelického lýcea v Bratislave zostavený Ľudovítom Štúrom a Ctibohom Zochom, 1836

Ctiboh Zoch
(1815 - 1865)

Ľudovít Štúr
Gejza Kieselbach, olejomaľba, 1950

Hrad Devín
Ludwig Rohbock - Gustav Georg Lange (1860), tlač/ oceforytina na papieri

Časopis Kwěty vydával nakladateľ Jan Hostivít Pospíšil a redigoval Josef Kajetán Tyl.

Správa o činnosti Slovanského ústavu na Evanjelickom lýceu v Bratislave v školskom roku 1837 - 1838

Bratislava koncom 18. storočia. kolorovaný lept J. Janscha podľa kresby bratov Schafferovcov, 1787.
SNM-Historické múzeum

Kraje Lužických Srbov

Praha
Schaler, litografia, 1860

Halle, mesto univerzitných štúdií Ľudovíta Štúra v rokoch 1838 - 1840, dobová litografia

Sťažnosti a žaloby Slovanov v Uhorsku
Die Beschwerden Und Klagen Der Slaven In Ungarn,
Lipsko 1843, Múzeum školstva a pedagogiky v Bratislave

V roku 1836 uverejnil v časopise Hronka svoju prvú báseň Óda na Hronku. So spolužiakom Ctibohom Zochom pripravili zborník literárnych prác študentov lýcea Plody, v ktorom publikoval ďalšie básne.

24. apríla 1836 zorganizoval pamätnú vychádzku študentov na Devín, kde vzdali hold slávnej minulosti slovanských predkov z obdobia Veľkej Moravy. Zaviazali sa pracovať a žiť pre lepšiu budúcnosť Slovanov a prešli slovanským krstom, v ktorom prijali slovanské meno. Štúr už predtým používal meno Velislav (veľký Slovan). Na počesť napísal pamätnú báseň Devín, milý Devín, ktorú neskôr zhudobnil Alexander Moyzes.

Po skončení štúdií v júni 1836 pokračoval Štúr v prednášaní na lýceu a viedol Spoločnosť česko-slovanskú, ktorá sa neskôr ako súčasť katedry transformovala na Ústav reči a literatúry československej. Svoj cyklus lyrických básní Dumky večerní publikoval v českom časopise Květy.

V roku 1838 sa rozhodol získať univerzitné vzdelanie a zapísal sa na štúdium teológie v Halle v Nemecku. Počas štúdia navštívil kraje Lužických Srbov a na spiatočnej ceste z Halle pobudol v Prahe a potom v Hradci Králové u nakladateľa Jana Pospíšila. Medzi Štúrom a Pospíšilovou dcérou Máriou vznikol ľúbostný vzťah. Ľudovít po návrate do Bratislavy rozmýšľal nad manželstvom, no zvíťazila láska k národu. Márii Pospíšilovej poslal báseň na rozlúčku s názvom Rozžehnání. Štúr žiadal od svojich druhov, aby sa neženili. V manželstve videl prekážku a záťaž pri práci pre národ.

Po návrate zo štúdií sa Štúr energicky postavil proti silnejúcej maďarizácii, ktorú v Evanjelickej cirkvi, vrátane škôl, tvrdo presadzoval jej generálny inšpektor gróf Karol Zay. Inicioval rekurzy panovníckemu dvoru vo Viedni a vydal spisy Sťažnosti a žaloby Slovanov v Uhorsku na protizákonné prechmaty Maďarov a Deväťnáste storočie a maďarizmus.

Marie Pospíšilová
J. B. Klemens, 1840
SNM-Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre

Ľudovít Štúr
Jediný zachovaný fotografický portrét
Múzeum Ľ. Štúra v Modre

Hradec Králové
2. polovica 19. storočia

Zápis Ľudovíta Štúra na univerzite v Halle zo dňa 21. novembra 1838 pod poradovým číslom 299

PEDAGÓG, VEDEC A BÁSNIK

1815 – 1856

Groof Karol Zay
(1797 - 1871)
Generálny inšpektor
Evanjelickej cirkvi a škôl

Ľudovít Košut
(1802 - 1894)

Tatranka, literárny časopis, ktorý vydával v biblickej češtine Juraj Palkovič v Bratislave

Socha Ľudovíta Štúra na námestí Majstra Pavla v Levoči, Spišský travertín,
autor František Gibala, 1949

Dennník Viliama Pauliny-Tótha
Najstarší zápis textu piesne Janka Matušku
Nad Tatrou sa blýska 1844
SNK - Literárny archív Martin

List Ľudovíta Štúra ruskému
literárnemu vedcovi
I. I. Sreznevskému z roku 1842

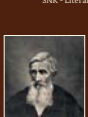

Izmail I. Sreznevskij
profesor slovanských
dejín a literatúry
v Charkove
Štúr sa s ním
zoznámil počas štúdia
v Nemecku.

Tatrín (1844 - 1848),
jeden z najznámejších
slovenských spolkov.
Cieľom spolku bolo
všestranne podporovať
a zveľaďovať kultúrny
život a vzdelanosť na
Slovensku.

Ľudovít Štúr
litografia, Max Švabinský,
1956

Michal Miloslav Hodža
(1811 – 1870)

Jozef Miloslav Hurban
(1817 – 1888)

Štúr, Hurban a Hodža u Jána Hollého
Andrej Kováčik, olejomaľba na plátne, 1925

Gašpar Fejérpataky–Belopotocký
(1794 – 1874)
Knihkupec a zakladateľ
prvého slovenského ochotníckeho
divadla
Zložil kauciu na vydanie povolenia
pre Slovenskje národňje noviní.

Rakúsky cisár Ferdinand I.
(uhorský a český kráľ Ferdinand V.)
(1793 – 1875)

Nárečja slovenskuo alebo potreba písanja v tomto nárečí

Nauka reči slovenskej

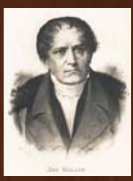

Ján Kollár
Najväčší kritik Štúrovej slovenčiny

Na nátlak Zayových stúpencov vrátane Ľudovíta Košúta konvent evanjelickej cirkvi zakázal Štúrovi prednášať a definitívne ho zosadil z katedry na Silvestra 1843. Časť slovenských študentov lýcea na protest proti zosadeniu Štúra odišla v marci 1844 študovať na iné školy, väčšinou do Levoče. S ich odchodom je spojený vznik slovenskej hymny Nad Tatrou sa blýska.

Štúr sa po vynútenom odchode z katedry venoval redigovaniu časopisu Tatranka a sústredene pracoval na kodifikačných dielach slovenčiny. Jeho cieľom bolo zjednotenie Slovákov na báze spoločného spisovného jazyka, ktorý by sa stal integrujúcim článkom a účinným prostriedkom pri vzdelávaní ľudu a jeho kultúrnom a hmotnom povznesení.

Dohoda o vytvorení spisovného slovenského jazyka na základe kultúrnej slovenčiny používanej na strednom Slovensku bola prijatá na poradách Ľudovíta Štúra, Michala Miloslava Hodžu a Jozefa Miloslava Hurbana na Hurbanovej fare v Hlbokom 11. — 16. júla 1843. S ich ideou vyslovil súhlas aj najvýznamnejší bernolákovský básnik, katolícky farár Ján Hollý, ktorého navštívili na Dobrej Vode 17. júla 1843. Kodifikačné diela novej slovenčiny Narečja slovenskuo alebo potreba písanja v tomto nárečí a Nauka reči slovenskej vydal Štúr v roku 1846. Pravopis novej slovenčiny bol založený na fonetickom princípe. Štúrovčina si získala veľa priaznivcov, ale aj odporcov. Najväčším kritikom bol Ján Kollár. Nakoniec sa na 4. zasadnutí spolku Tatrín v Čachticiach v auguste 1847 evanjelici aj katolíci zhodli na prijatí novej Štúrovej slovenčiny ako spisovného jazyka Slovákov.

Ďalším strategickým cieľom Štúra bolo vydávanie slovenských politických novín. Na vydanie povolenia bolo potrebné zložiť vysoku kauciu a podriadiť sa cenzorským obmedzeniam. Podarilo sa mu ho získať až na základe žiadosti adresovanej v januári 1845 priamo panovníkovi Ferdinandovi I.

Hurbanova fara v Hlbokom, kde vznikla 11. – 16. júla 1843 dohoda o vytvorení spisovného slovenského jazyka.

KODIFIKÁTOR SLOVENSKÉHO JAZYKA

1815 – 1856

Slovenskje národňje novini a Orol tatránski

Pamätná tabuľa
Redakcia
Slovenských národných novín

Slovenskje národňje novini začali vychádzať 1. augusta 1845, dvakrát v týždni. Raz za dva týždne k nim vydávali literárnu prílohu Orol tatránski.

Do novín prispievali početní dopisovatelia zo slovenských lokalít z celého Uhorska. K dôležitým témam patrilo organizovanie spolkov miernosti a nedeľných škôl.
V úvodníkoch Štúr analyzoval mnohé oblasti života spoločnosti a predkladal návrhy na ich zlepšenie. Veľa miesta venoval otázkam školstva, postaveniu pospolitého ľudu, zrušeniu poddanských povinností, vytváraniu podmienok pre rozvoj remesiel a priemyslu, presadzovaniu myšlienok národnej a občianskej rovnoprávnosti. Štúr na stránkach novín sformuloval národnopolitický program emancipácie Slovákov a modernizácie spoločnosti s názvom Naše nádeje a žiadosti.

Prezentoval ho na Uhorskom sneme ako poslanec zvolený za slobodné kráľovské mesto Zvolen. Štúr sa na sneme uviedol ako vyspelý, demokraticky zmýšľajúci politik a skvelý rečník. Získať poslanecký mandát mu pomohol podžupan zvolenskej stolice Mikuláš Ostrolúcky. K jeho dcére Adele Štúra viazalo priateľstvo a vzájomná úcta.

Slovenské národné noviny s článkom o zrušení cenzúry, 21. marec 1848

Pôvodný dom v Bratislave, v ktorom sídlila redakcia Slovenských národných novín.

Ľudovít Štúr vystupuje na uhorskom sneme
Gejza Szalay, olejomaľba na plátne, 1950, SNM-Historické múzeum

Poverovací list
Dokumenty vydané slobodným kráľovským mestom Zvolen pre pána Ľudovíta Štúra, ktorý sa zúčastní krajinského snemu v slobodnom kráľovskom meste Bratislava.

Pamätná tabuľa
zvolenie Ľudovíta Štúra za poslanca uhorského snemu za mesto Zvolen, Autor: Jozef Pospíšil, 1935

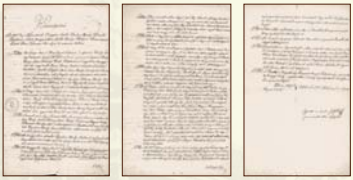

Pokyny pre poslanca Ľudovíta Štúra
rukopis v maďarčine, 30. 10. 1847, Zvolen

Adela Ostrolúcka
J. Vidéky, 1876
SNM Martin

Mikuláš Ostrolúcky
vplyvný šľachtic a právnik, podžupan zvolenskej stolice

Pamätná tabuľa
Obecný úrad na Ostrej Lúke
autor: Marián Polonský, 2014

List Ľudovíta Štúra Ferdinandovi I., 1847
Latinsky písaná žiadosť o zvláštne povolenie na zverejňovanie politických informácií z Uhorského snemu v Slovenských národných novinách

VYDÁVATEĽ SLOVENSKÝCH NÁRODNÝCH NOVIN A POLITIK

1815 – 1856

Minister Lamartine odmieta 25. februára 1848 pred parížskou radnicou červenú vlajku. Autor Henri Félix Emmanuel Philippoteaux

Zákony prijaté na Uhorskom sneme v 1847 - 1848 vytlačené v štúrovskej slovenčine

Začiatkom roku 1848 zasiahla do osudov európskych národov revolúcia, ktorá sa z Francúzska rýchlo rozšírila do ďalších krajín. V marci zachvátila Viedeň aj Pešť. Uhorský snem, ktorý zasadal v Bratislave, prijal pod revolučným tlakom zákony na zrušenie poddanstva i platenia cirkevnej dane.

Ľudovít Štúr a ďalší predstavitelia Slovákov nepovažovali tieto zmeny za dostatočné. Organizovali ľudové zhromaždenia a petičné akcie s požiadavkami národných práv Slovákov. Vyvrcholením národných aktivít bolo prijatie Žiadostí slovenského národa na porade zástupcov Slovákov na fare Michala Miloslava Hodžu v Liptovskom Mikuláši. Verejne ich vyhlásili v Ondrašovských kúpeľoch 11. mája 1848. Žiadosti boli uceleným národným programom Slovákov požadujúcim demokratizáciu spoločnosti, všeobecné volebné právo mužov, odstránenie zvyškov feudálnych privilégií, zakotvenie rovnoprávnosti národov a prebudovanie Uhorska na federatívny štát.

Žiadosti narazili na prudký odpor predstaviteľov maďarskej revolúcie a vládnej moci na čele s Ľudovítom Košútom, ktorí usilovali o pretvorenie multietnického Uhorska na národný štát Maďarov. Na vodcov Slovákov Štúra, Hurbana a Hodžu vydali úrady zatykač. Všetkým trom sa však podarilo uniknúť do Čiech. Štúr za dramatických okolností putoval z Liptovského Mikuláša k bratovi Karolovi do Modry. Z mestskej horárne ho horár Veštík v noci sprevadzal do Jablonového. O tri dni neskôr prekročil hranice do rakúskeho Angernu a odcestoval vlakom do Prahy.

Sándor Petőfi na zhromaždení ľudu v Pešti 15. marca 1848

Zásah vojska v marci 1848 proti davu zhromaždenému pred budovou dolnorakúskej snemovne vo Viedni

Žiadosti slovenského národa prijaté v Liptovskom Mikuláši 10. mája 1848

Budova uhorského snemu v Bratislave dobová ilustrácia, 1844

Michal Miloslav Hodža (1811 – 1870) Národný buditeľ, evanjelický kňaz, básnik, jazykovedec

Zatykač na Hurbana, Hodžu a Štúra vydaný uhorskými úradmi leták, máj 1848

Čítanie marcových zákonov na ľudovom zhromaždení Peter Michal Bohúň - tempera, 1848, SNM v Martine

Žiadosti slovenského národa verejne vyhlásili v Ondrašovských kúpeľoch 11. mája 1848.

Celoštátne oslavy 100. výročia Žiadostí slovenského národa v Liptovskom Svätom Mikuláši pri pamätníku v Ondrášovej. Foto: archív TASR, autor L. Tarkoš, 24. mája 1948

Prvá uhorská vláda v roku 1848 dobová litografia

Vodca maďarskej revolúcie Ľudovít Košút Dobová kolorovaná litografia, apríl 1848, SNM-Historické múzeum

Bývalá Veštíkova horáreň pri Modre s pamätnou tabuľou, z ktorej tamojší horár previedol Štúra do Jablonového.

Budova fary Jána Galbavého, rím.- kat. farára a priateľa Ľ. Štúra, v ktorej sa Štúr ukrýval.

REVOLUČNÉ ROKY 1848 - 1849

1815 – 1856

Diplom Slovanského zjazdu v Prahe, vľavo Ľudovít Štúr
Litografia Josefa Hellicha s básňou Václava Hanku, 1848

Zjazd slovanských
predstaviteľov
sa konal 2. - 12. júna v Prahe
na Žofínskom ostrove.

V Prahe sa spolu s Hurbanom a Hodžom zúčastnil Slovanského zjazdu. Štúr sa na zjazde prezentoval ako vynikajúci rečník a zanietený stúpenec spolupráce slovanských národov. Po skončení zjazdu a potlačení povstania v Prahe odcestovali Štúr a Hurban do Chorvátska. Na príprave povstania spolupracovali s chorvátskym bánom Josipom Jelačićom. Od srbského kniežaťa Michala Obrenoviča sa Štúrovi podarilo získať materiálnu pomoc pre slovenských povstalcov.

Na konci augusta 1848 sa spolu s Hurbanom vrátili do Viedne, aby podporili nábor do slovenského dobrovoľníckeho zboru. Vo Viedni bola 16. septembra 1848 oficiálne založená Slovenská národná rada. O dva dni sa slovenskí dobrovoľníci a národná rada presunuli vlakom z Viedne na Moravu. Dobrovoľníci prisahali vernosť cisárovi a Slovenskej národnej rade na trojfarebnú biela-modro-červenú zástavu, ktorú vyšívala Johanka Hrebendová Bóriková z Vrboviec so slovenskými dievčatami. Po ukončení slávnosti prekročil takmer 600 členný dobrovoľnícky zbor moravsko-slovenskú hranicu a obsadil Myjavu, ktorá sa stala prvým sídlom Slovenskej národnej rady. V jej mene vyhlásil Ľudovít Štúr 19.septembra nezávislosť Slovenska od uhorskej vlády.

Slovenské povstanie v septembri 1848 bolo v dôsledku nedostatočnej organizácie a výzbroje potlačené. Napriek porážke malo veľký historický význam. Slováci dokázali, že vedia bojovať za svoje práva a vlastnú štátnosť.

Povstanie v Prahe v roku 1848

Dóm sv. Štefana vo Viedni
Nedaleko od neho bolo miesto náboru
slovenských dobrovoľníkov. Litografia, 1853

Slovenskí dobrovoľníci v septembri 1848
Martin Benka, olejomaľba na plátne, 1955 - 1956, SNM v Martine

Chorvátsky bán
Jozef Jelačič

Srbské knieža
Michail Obrenovič

Janko Francisci ako dobrovoľnícky kapitán
Bohúň, Peter Michal - olej na plátne,
1848 - 1849, Slovenská národná galéria

Johanka Hrebendová Bóriková

Zástava slovenských dobrovoľníkov
zo septembra 1848

Slovenskí dobrovoľníci, dôstojník
a vojak, Joseph Heicke, chromolitografia, 1849, SNM v Martine

Pištoľ s vyrezaným nápisom „1848"
Trenčianske múzeum v Trenčíne

Pečatidlo a voskový odtlačok prvej Slovenskej národnej rady

Výzva k Slovákom, aby sa zapojili
do boja za národnú slobodu.

Izba v dome Anny Kolēniovej na Myjave,
v ktorej na začiatku povstania zasadala Slovenská
národná rada.
SNM-Múzem Slovenských národných rád, Myjava

Císárske vojsko pri Košiciach v decembri 1848
dobová litografia

Revolúcia v rokoch 1848 – 49 si vyžiadala
životy mnohých slovenských dobrovoľníkov.

SLOVENSKÉ POVSTANIE V SEPTEMBRI 1848

1815 – 1856

Mapa výprav slovenských dobrovoľníkov
v rokoch 1848 - 1849
Ottov historický atlas - Slovensko, Praha 2009

Nitra v revolučných rokoch 1848 - 1849
Dobová litografia, Pontirianske múzeum Nitra

Slovenské vyslanectvo k panovníkovi
Františkovi Jozefovi I., 20. marca 1849
Stojaci zľava: Adam Kardoš, Samo Chalupka, Daniel Lichard, Michal Miloslav Hodža, Ľudovít Štúr, Jozef Miloslav Hurban, Jaroslav Bóriš.
Sediaci zľava: Michal Rárus, Juraj Holček, Andrej Radlinský, Karol Kuzmány.

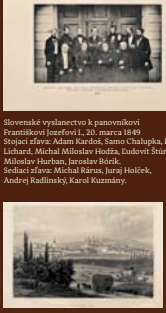

Olomouc
Litografia, polovica 19. storočia

Rozpustenie slovenských dobrovoľníkov
21. novembra 1849 v Bratislave
Pauliny-Tóth, Viliam - drevoryt v časopise Sokol, roč. I, 1862

Krátka mluvnica slovenská
Bratislava 1852, SNK Martin

Martin Hattala

Schnellovský dom v Modre , v ktorom Ľ. Štúr býval v podnájme
v rokoch 1851 - 1855.

Henrik Lewartowski, náčelník štábu
v druhej a veľkej tretej dobrovoľníckej výprave
Dobová litografia F. Koláča,

Vyhlásenie Štúra a Hurbana o uložení svojich zbraní, s odtlačkom pečate Ľ. Štúra
a podpismi, Brezová 28. 9. 1849

Cisár František Jozef I.
v mladom veku, maľba, okolo 1850

Bitka pri Világoši
Posledné zvyšky revolučnej uhorskej armády vedenej Arturom Görgeim kapitulovali dňa 13. augusta 1849 pri rumunskej obci Širia (maďarsky Világos).

„MY CHYTILI SME SA DO SLUŽBY DUCHA, A PRETO PREIŠŤ MUSÍME CESTU ŽIVOTA TRNISTÚ."

Ľudovít Štúr a jeho citát z roku 1853
František Kolář - litografia, Viedeň, 1861
SNM-Historické múzeum

Ľudovít Štúr, Slavjanstvo i mír budušćego
Petrohrad 1909, druhé vydanie
Slovanstvo a svet budúcnosti
SNM-Múzeum Ľudovíta Štúra v Modre

Alexander Bach
Minister vnútra, hlavný predstaviteľ
neoabsolutizmu v 50. rokoch 19. storočia

V nasledujúcich dvoch dobrovoľníckych výpravách pokračovali v boji proti uhorskej vláde na strane cisárskej Viedne. Počas druhej (zimnej) výpravy Štúr a Hurban pomáhali zabezpečovať chod dobrovoľníckeho zboru, organizovali verejné zhromaždenia a zakladali nové miestne orgány.

V prosbopise panovníkovi Františkovi Jozefovi I. odovzdanom 20. marca 1849 v Olomouci žiadali zrovnoprávniť Slovákov s ostatnými národmi monarchie, vyčleniť Slovensko z Uhorska a zriadiť ho ako autonómny útvar s vlastnou výkonnou mocou a snemom pozriadeným ríšskym inštitúciám vo Viedni, ustanoviť slovenčinu za úradný jazyk a odstrániť maďarónskych úradníkov. Od panovníka dostali všeobecné ubezpečenia podpory, ale nakoniec zostali ich žiadosti nevypočuté.

Štúr sa stal ľudovým komisárom na podporu tretej (letnej) dobrovoľníckej výpravy. Po porážke maďarských vojsk pri Világoši 13. augusta 1849 predstavitelia slovenskej politiky zorganizovali petičnú kampaň za vytvorenie osobitnej korunnej krajiny Slovensko. 10. októbra sa Štúr zúčastnil audiencie zástupcov Slovákov u panovníka, kde si však opätovne vypočuli iba prísľuby. Slávnostné rozpustenie slovenského dobrovoľníckeho zboru sa konalo 21. novembra na dnešnom Námestí slobody v Bratislave za účasti Štúra, Hurbana a Hodžu. Slávnosť symbolicky uzavrela jednu kapitolu jeho života, v ktorej Štúr preukázal obdivuhodnú schopnosť reagovať na výzvy revolučnej doby, politickú zrelosť, vodcovské kvality a statočnosť.

Po skončení revolúcie nastali pre Štúra smutné časy. V roku 1850 Ján Kollár presadil za úradný jazyk staroslovienčinu a hodžovsko-hattalovská reforma zmenila pravopis Štúrovej slovenčiny. V januári 1851 zomrel Ľudovítov brat Karol, po ktorom zostalo sedem malých detí. Štúr sa presťahoval do Modry, aby pomohol s ich výchovou. V Modre býval na námestí v podnájme v tzv. šnelovskom dome.

Sústredil sa na vedeckú a spisovateľskú činnosť, ktorej výsledkom boli tri významné diela: kniha básní Spevy a piesne, spis O národných povestiach a piesňach plemien slovanských a politologické dielo Slovanstvo a svet budúcnosti, ktoré prvýkrát vyšlo v Moskve v roku 1867. V ňom Štúr analyzoval tendencie európskeho vývoja, podrobil ostrej kritike Západ a vykreslil budúci vývoj, v ktorom bude podľa neho hrať rozhodujúcu úlohu Slovanstvo na čele s Ruskom.

Spevy a piesne Ľudovíta Štúra
Bratislava 1853

Ľudovít Štúr
O národných piesňach
a povestiach plemien slovanských
Praha 1853

SMUTNÉ A ŤAŽKÉ ČASY

1815 – 1856

Gaštan, tzv. Štúrov strom v Holomberckej doline

Pôvodná Štúrova lavička,1956, obľúbené miesto Ľ. Štúra v Holomberckej doline pri Modre

Pamätník Ľudovíta Štúra v Uhrovci
Autor Jozef Pospíšil, 1936

Emreszovský dom v Modre, v ktorom Ľ. Štúr zomrel. Pamätná tabuľa, ktorá bola slávnostne odhalená 14. októbra 1956.

Pamätník Ľudovíta Štúra v Modre
Autor: Miroslav Motoška, 1938

Pietna spomienka pri príležitosti 160. výročia úmrtia Ľudovíta Štúra. Dvanásť študentov z modranského gymnázia v dobových rovnošatách a s fakľami v rukách

Hroby Karola Štúra, Ľudovíta Štúra a Pavla Zocha so sochou Slovenská jar od Jozefa Kostku z roku 1964 na cintoríne v Modre

Pamätník Ľudovíta Štúra v Bratislave
Autori: sochár Tibor Bartvay, architekt Ivan Salay, 1973

Pamätník Štúra, Hurbana a Hodžu v Trenčíne
Milan Ormandík, 1991

Pamätník Ľ. Štúra v Žiline
Ladislav Berák, 2002

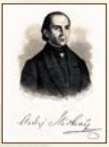

Andrej Sládkovič
(1820 - 1872)
básnik
skladby Marína a Detvan

Ján Botto
(1821 - 1881)
básnik
skladba Smrť Jánošíkova

Ján Kalinčiak
(1822 - 1871)
spisovateľ
humoreska Reštaurácia

Pavol Dobšinský
(1828 - 1885)
folklorista a zberateľ slovenských ľudových rozprávok

Samo Chalupka
(1812 - 1883)
básnik
vlastenecká báseň Mor ho!

Janko Kráľ
(1822 - 1876)
básnik slovenského romantizmu

Viliam Pauliny-Tóth
(1826 - 1877)
publicista, politik

Štefan Moyses
(1797 - 1869)
prvý predseda
Matice slovenskej
Olej, 1869,
SNM-Historické múzeum

Stanovy Matice slovenskej, 1863
Obal, textil, kópia,
SNM-Historické múzeum

Janko Matuška
(1821 - 1877)
Autor textu slovenskej hymny

Ján Francisci-Rimavský
(1822 - 1905)
predseda Memorandového zhromaždenia
čestný predseda Matice slovenskej

Členovia delegácie, ktorí predložili Memorandum národa slovenského Uhorskému snemu.

Memorandové zhromaždenie v Martine v júni 1861
dobová litografia

Memorandum národa slovenského

Ľudovít obľuboval vychádzky do Holomberckej doliny v chotárnej časti Modry, kde stál mohutný gaštan. Na poslednú poľovačku sa vybral pred Vianocami 1855 do chotára Šnaudy. Pri preskakovaní priekopy spadol, puška vystrelila a broky mu vnikli do ľavého stehna. Zraneného Ľudovíta previezli do emresovského domu ku švagrinej, kde prežíval vo veľkých bolestiach tri týždne. 12. januára 1856 zomrel na otravu krvi. Pohreb Ľudovíta Štúra bol dôstojný a slávnostný. Pochovaný je na cintoríne v Modre vedľa brata Karola a kňaza Pavla Zocha.

O Štúrovom nesmiernom význame pre Slovenský národ svedčia početné pamätníky po celom Slovensku. Sú po ňom pomenované mnohé inštitúcie, ulice, námestia aj mesto. Štúr svojím životom, intelektom a vzdelaním, zanietenosťou, obetavosťou a vytrvalosťou inšpiroval mnoho ďalších osobností v národnom hnutí, literatúre a pedagogickej činnosti. K jeho nasledovníkom (štúrovcom) patria básnickí velikáni Andrej Sládkovič, Janko Kráľ, Samo Chalupka a Ján Botto, významní prozaici Ján Kalinčiak, Gustáv Zechenter-Laskomerský, blízki spolupracovníci v Slovenských národných novinách Peter Kellner-Hostinský, Bohuš Nosák-Nezabudov, Mikuláš Dohnány a Janko Štúr, tvorca slovenskej hymny Janko Matuška, pedagóg a Štúrov priateľ Ctiboch Zoch, zberateľ a editor slovenských rozprávok Pavol Dobšinský, maliar Peter Michal Bohúň, dôstojníci v slovenskom dobrovoľníckom zbore Jan Francisci-Rimavský, Viliam Pauliny-Tóth, Štefan Marko-Daxner a Mikuláš Ferienčík, z ktorých vyrástli významní činitelia slovenského národného hnutia.

Slovenské národné hnutie nadviazalo na myšlienky Ľudovíta Štúra a na zhromaždení zástupcov Slovákov v Turčianskom Svätom Martine 6.-7. júna 1861 prijalo politický program Memorandum národa slovenského. Žiadali v ňom zrušiť diskrimináciu nemaďarských národov, ústavne uznať svojbytnosť slovenského národa a vymedziť jeho územie. V slobodnejších podmienkach sa v roku 1863 podarilo Slovákom založiť v Martine celonárodnú kultúrnu inštitúciu, Maticu slovenskú, ktorá sa stala centrom národného života Slovákov.

Dielo a myšlienky Ľudovíta Štúra pretrvali do súčasnosti.

ODKAZ Ľ. ŠTÚRA A JEHO NASLEDOVNÍCI

1815 – 1856